

KINO

Vroče platno v decembru

Z decembrskega balkona se že kar lepo vidijo modrocvetočne rožice januarske — še vedno zimske, še vedno stabilizacijske in še vedno šparovske — poezije. Ta naš ekonomski šparovski vsakdan se seveda odraža tudi v taki negospodarski panogi, kot je na primer prikazovanje filmov. Kajti v znamenju »deviznih restrikcij« (kako modra beseda za slovensko »menico ali ček v mednarodnem blagovnem prometu« za devizo in »omejitev« za restrikcijo) so se znašli vsi jugoslovanski uvozniki filmov (na Slovenskem imamo na srečo samo enega, ljubljanski »Vesna film«) in zato bo seveda tudi leto 1981 v znamenju nekakšnih omejitev. Kaj to pomeni? Pomeni, da bomo tudi v kinu SI-SKA videli manj tistih filmov, ki jim na gnilem Zahodu pravijo »senzacionalni«, več pa filmov, ki so najbrž kvalitetno boljši. Tako bomo v prihodnjem letu »oropani« enega zadnjih filmskih Jamesov Bondov, in sicer filma MOONRAKER z nepogrešljivim Rogerjem Moorom v naslovni vlogi, torej prvega filma o agentu 007 — na Luni! No, seveda pa vse ne bo tako tragično: precej bo filmov, ki jih boste veseli in najbrž se tudi v dvorani kina »Šiška« ne bo kaj prida spremenil spored.

Ampak zdaj smo sredi DECEMBRA, dolžni pa smo vam predstaviti vsaj tri filme, ki si jih boste lahko ogledali; enega smo vam zelo površno že predstavili v prejšnji številki, in sicer japonski zabavno-pustolovski film KAMIKAZE NA KOLESIH. No, na kratko: avtomobilske dirke, mladi kaskader in voznik športnega avtomobila, nastopi v akcijskih filmih in tako naprej. Čista zabava, ko ne misliš na nič — film pač gledaš, ker je vsaka scena zase akcija.

Režiserja Sama Peckinpaha res ni treba posebej predstavljati. Človek izjemnega filmskega znanja. Pred leti je pri nas posnel svoj »brutalni« vojni film »Železni križec«, zdaj pa si boste lahko ogledali film starejšega datuma DIVJA TOLPA (The Wild Bunch). To je film o nasilju, njegovo sporočilo pa se nasilja odreka. Glavne vloge: William Holden, Ernest Borgnine in Robert Ryan.

Tretji film, KIFELJC ALI BANDIT, tipična francoska kriminalka seveda ne more brez popularnega Jeana-Paula Belmonda, režiral pa ga je George Lautner. Zelimo vam — akcijsko pričakovanje Silvestra!

Življenjska zgodba Slavka Zajca

Temnih dni svetel dan

Kadar se Slavko Zajc dandanašnji ozre po svojem življenju, je zapor tisto, česar ne bi hotel več doživeti. 19. februarja 1942 zvečer so ga aretirali Italijani. Najprej so osemnajstletnega fantiča vklenjenega gnali na ljubljansko kvesturo. Prinašalec rimske kulture so ga dva dni silovito mlatili, zbili tudi prednje zobe. Slavko pa je molčal. Molčal je tudi v zaporu in pred tribunalom vojaškega sodišča. Kazen za sodelovanje z OF je bila 24 let zapora.

»V dvorani sta bila tudi mama in mlajši brat. Imel sem dobrega zagovornika, ki ga seveda nihče ni jemal resno. Vstal sem in vse tisto mi je padlo na ramena. Mama je jokala... Pa so me kasneje starejši izkušeni zaporniki potolažili. Važno je bilo ostati živ, o Italiji pa so bili vsi prepričani, da jo bo kmalu vzela hudič.«

Danes je Slavko Zajc močan mož, okroglega in prijaznega obraza. Modre oči mu nekoliko hudomušno zrejo izpod širokega čela, v katerega se zelo opazno zajeda ena sama globoka brazda. Vendar so porajajoče misli najinega pogovora zresnile dobrodušni Slavkov izraz:

»Rojen sem v Polju pri Ljubljani leta 1923. V kmečki družini smo bili štirje otroci. Doma je bolj manjkalo kot ne. Učil sem se pri mizarškem podjetniku Tomšiču v Zgornjem Kašlju, vajenci pa smo bili takrat brezpravni revčiki.«

Socialne razlike je Slavko zaznaval med montažo lepo politiranega pohištva v razkošnih stanovanjih. Tam na primer so ljudje imeli vsak svojo posteljo, niso je z nikomer delili. Napredni ljudje z njegovega konca so se zbirali pri pihalni godbi. Tudi Slavko je do prihoda Italijanov pihal v bas. Ni maral okupatorja, živel je med skojevci in komunisti. Še posebno gorak je Italijanom postal nekega večera, ko se je trojica prijateljev vračala s plesnih vaj v mestu. Mladeniči niso hoteli na bloku dvigniti roke v fašistični pozdrav. Soldateska jih je potegnila v barako in jih poštno nažgala s palico.

Slavkovo delo tistih dni je bilo zbiranje orožja, trosenje letakov, pisanje parol, prenašanje Poročevalca v Zgornji Kašelj, Polje, Zadobrovo... Nekdo je vse lepo povedal...

»Po sodbi so me odpeljali v Trst, za dlje časa v Firenze, potem v Civitavecchio pri Rimu. Nazadnje sem pristal na Sardiniji, pravzaprav na otočku Azinaro. Na njem je bila le jetnišnica, 20 Slovencev nas je bilo in 40 Črnogorcev.«

Dan na dan 300 gramov črnega kruha iz otrobov, liter redke čorbe, neredko zabeljene s črvi. Uro sprehoda dnevno. Trganje alg, užitni del je nadomeščal zelenjavo. Bitka

za življenje. Iz rjuh spletena vrstica, na koncu trnek:

»Nekega dne sem ujel pol metra dolgega morskega psa, to je bila gostija! Vse pa smo tovariško delili, tudi pakete. Se je zgodilo, da je dobil vsakdo le ocvirk. 52 kilogramov sem tehtal.«

Propad Italije. Niso jih izpustili, zaporniki so zagrizenim fašistom pripravili gladovno stavko. Šest dni so stradali, vse do prihoda Američanov:

»Potem smo bili svobodni. Jedli smo, Previdno. Nekateri tovariši so se nanagloma nabasali, počil jim je želodec. Odpeljali so nas na Sardinijo. Tam smo začeli spraševati po partizanih. Nekega dne je k nam prišla prava partizanska mistija in nam pojasnila položaj v domovini. Takoj smo si želeli na fronto. Odpeljali so nas najprej v Calgari, potem v Neapelj in od tod v Gravino ob Jadranskem morju.«

Slavko Zajc je s III. prekomorsko udarno brigado najprej stopil na Vis. Skupaj s I. dalmatinsko so branili otok pred Nemci. Kmalu je na otok prispel tudi tovariš Tito:

»Spominjam se, kako je govoril. Name je napravil globok vtis. Takrat je tudi rekel: Tujega nočemo, svojega ne damo! Na Visu sem bil tudi sprejet v partijo. Z otoka smo se s čolni vozili na različne akcije, ognjeni krst sem doživel na Braču. To je bil moj prvi spopad z Nemci.«

III. prekomorska se je izkrčala v Baških vodah in takoj krenila v smeri Knina. Kasneje se je borila pri Mostarju, Gospiću, Bihaču, Donjem in Gornjem Lapcu, Splitu, Trogiru, Kaštelih. Osvoboditev in konec vojne so borci brigade dočakali v Trziču pri Trstu.

To je bila težka pot, posuta s trupli, z vročimi bitkami, posebno za Knin in Mostar. Ustaška, četniška in okupatorska sodrga se je hudo upirala, veliko naših fantov je padlo. Ti so bili hrabri, skromni, z vsako zmago je raslo navdušenje. Vsaka stopinja proti domu nam je dajala poleta, ljudje so nas čudovito sprejemali.«

Pred Kninom je Slavko Zajc postal komandir spremeljvalne čete. Odslej je mladi podporočnik opravljal z minometi in mitraljezi:

»Ampak naši fantje so orožje obvladali...«

Za las je šlo v hribih nad Ilirsko Bistrico. Ukazano mu je bilo zavzeti in držati vrh. Z vodom šarcev se je smukal proti vrhu:

Nenadoma vidimo Nemce, hoteli so navzgor z isto namero. Niso nas opazili, uspeli smo jih presenetiti in razorožiti. Trojico z ujetniki sem poslal nazaj, ostali pa smo hoteli na vrh. Komaj smo ga zavzeli, že je sovražnik tolkel po nas. Nemški ostrostrelec nam je ubil merilca. Od blizu smo se obmetavali z granatami, ostale višje točke so že zavzeli Nemci... Ne vem, ne bi se dali priti... Priplazil se je kurir in srečno smo se umaknili...«

Svoboda... Srečanje z očetom in bratom. Kaj vse so si imeli povedati. Nežno srečanje z mamo. Vendar je bil Slavko Zajc v Polju le tri dni. Pot je nadaljeval v Beograd, določen je bil za oficirsko šolo v Sovjetski zvezi:

»Na pot nas je šlo 11 oficirjev in blizu 110 gojencev akademije. Za leto dni smo se ustavili v Groznom pri Odesi, kasneje so nas preselili v Kijev. CK KPJ me je postavil za sekretarja enote. Šest mesecev pred resolucijo informbiroja nas je obiskal vojni ataše in mi očital, zakaj ne pošiljam partijskih zapisnikov. Ja, sem rekel, saj jih pošiljam! Pokazal sem mu kopije. Ataše se je pritožil na akademiji, Slavka je zato komisar ustanove odstavil s položaja sekretarja:

»Pa me ne bi smel. Le tisti bi me lahko, ki me je postavil, mar ne? Zapisnikov pa naša ambasada kljub temu ni dobivala, še naprej so jih prestrezali.«

(Nadaljevanje na 15. strani)